

۳۹- چگونه تولد ائمه اطهار (علیهم السلام)؛

۴۰- ممکن بودن امامت امامی در زمان طفولیت؛

۴۱- تکلیف مسلمانان؟

۴۲- دلایل امامت امام حسن و حسین و فرزندان ایشان (علیهم السلام)؛

۴۳- مراد از اولی الامر در قرآن؛

۴۴- چگونه وضو؛

۴۵- مصحف فاطمه (علیها السلام)؛

۴۶- شب قدر؛

۴۷- مراد از کوثر کیست؟

۴۸- بطلان نماز شیعیان؟

۴۹- ازدواج موقت؛

۵۰- در این حدیث که ابن عساکر نقل کرده، تدبر کنید: «من سره أن یحیی حیاتى، ویموت مماتى، ویسکن جنّة عدن التى غرسها ربّی، فلیوال علیّاً من بعدى، ولیوال ولیه، ولیقتد بالائمة من بعدى؛ فإنهم عترتى، خلقوا من طینتى، ورزقوا فیهما وعلماً، ویل للمکذبین بفضلهم من أمتی، القاطعین فیهم صلتی، لأنّ الله شفاعتی.»

۹ حجم تراث امامتی

[عباسعلی مردی]

چند مطلب کوتاه از کتب بزرگان شیعه نقل می شود تا اشاره ای به انبوه و حجم کتب مناقب و فضائل اهل بیت (علیهم السلام) و در رأس آن فضائل امیر المؤمنین (علیه السلام) در تاریخ تراث شیعی شده باشد. باشد که مراکزی همچون بنیاد فرهنگی امامت - که گام در حوزه تخصصی امامت پژوهی نهاده اند - به فهرست این کتب دست یازیده و در ادامه به احیا یا بازسازی کتب کهن امامتی همت گمارند.

(الف) محمد بن علی ابن شهر آشوب مازندرانی از جدش شهر آشوب نقل می کند که:

شنیدم ابو المعالی جوینی با تعجب می گفت که در نزد صحافی کتابی درباره روایات غدیر دیدم که نوشته بود از طرق روایت «من کنت مولاہ فعلى مولاہ»، جلد بیست و هشتم، و دنباله آن

در جلد بیست و نهم خواهد آمد. (مدینه المعاجز، مقدمه سید هاشم بحرانی)

ب) کتاب نهج الایمان زین الدین علی بن یوسف بن جبیر - و در برخی از کتابها ابن جبر و ابن حبر - از علمای قرن هفتم هجری در ۴۸ فصل تنظیم شده است؛ مؤلف در آغاز می گوید که کتابی بزرگ در امامت را تدارک دیده بوده اما مشکلات زندگی مانع از تألیف آن شده و به این مقدار بسنده کرده که آب دریا را گر نتوان کشید هم بقدر تشنگی باید چشید. با اینهمه مناقب نقل شده در این کتاب را کم از بسیار و قطره ای از دریای مناقب امیرالمؤمنین (علیه السلام) معرفی کرده است...

او بیان می کند که این روایات را از کتب مختلف نقل کرده که چه بسا تعداد کتب منقول یا مورد اشاره به «هزار» یا «نزدیک به هزار» می رسد. با اینهمه از کمی بضاعتش در نقل مناقب شکوه می کند. (نهج الایمان، تحقیق سید احمد حسینی، ص ۲۱)

ج) نویسنده نهج الایمان در فصل ۴۸م کتابش به بی شماری احادیث فضائل امیرالمؤمنین (علیه السلام) اشاره می کند و نمونه های چندی از سخنان بزرگان و علما نقل می کند که برخی از آنها چنین است:

- ۱- از کتاب نخب المناقب جدش نقل می کند که منصور دوانیقی از اعمش پرسید: چند روایت در فضائل امیر المؤمنین (علیه السلام) روایت می کنی؟ پاسخ گفت: ده هزار حدیث.
- ۲- مردی به ابن عباس می گوید که فضائل امیر المؤمنین چقدر زیاد است من تا سه هزار روایت شمرده ام! ابن عباس می گوید: چرا نمی گویی نزدیک به سی هزار حدیث؟! ۳- از سید مرتضی علم الهدی، نقل شده که از ابو حفص عمر بن شاهین (م ۳۸۵ق) شنیده که وی تنها در فضائل امیرالمؤمنین (علیه السلام) هزار جزء جمع کرده بوده است.
- ۴- ابن عبد ربّه ضمن نقل احادیثی از فضائل امیر المؤمنین (علیه السلام) اعتراف می کند که از شمارش آنها عاجز است.

د) در کتاب صراط مستقیم، زین الدین ابو محمد علی بن یونس عاملی نباطی بیاضی در مقدمه اش ۵۲ عنوان کتاب را نام می برد که بدون واسطه از آنها نقل کرده است؛ برخی از آنها در گذر تاریخ از بین رفته اند.

در ادامه ۲۳۰ عنوان کتاب را فهرست می کند که خود آنها را ورق زده، اما به واسطه کتب دیگر از آنها نقل می کند.

در بخش دیگری از کتاب، کتابهایی را که علمای اهل سنت در فضائل امیر المؤمنین (علیه السلام) نوشته‌اند، چنین نام می‌برد:

کتاب الغدير از ابن جریر؛ کتاب المناقب از ابن شاهین؛ کتاب أخبار علی و فضائله از ابن شیبۀ؛ کتاب العلوية فی فضائل بنی هاشم علی بنی أمیة از جاحظ؛ دو کتاب منقبة المطهرین و ما انزل فی القرآن فی امیر المؤمنین از اصفهانی؛

کتاب الجعفریات از أبو المحاسن الرویانی؛ کتاب الأربعین فی فضائل امیر المؤمنین از موفق المکی؛ نزول القرآن فی شأن امیر المؤمنین از شیرازی؛ کتاب الأربعیه فی فضائل فاطمة از مؤذن؛ کتاب رد الشمس فی فضائل امیر المؤمنین از ابن مردویه؛ مسند أهل البيت از ابن حنبل؛ الخصائص العلوية علی سائر البرية از نطنزی؛ کتاب المناقب از ابن المغازلی؛ کتاب المراتب از بستی؛ کتاب الدرجات از بصری؛ کتاب الحقائق از خطیب.

ه) محمد طاهر قمی در کتاب اربعین خود ضمن بر شمردن آثار علمای اهل سنت که در کتاب صراط مستقیم آمده این چند عنوان را بر آنها افزوده است:

کتاب فصول المهمة فی فضائل الأئمة از ابن صباغ مالکی؛ کتابی از أخطب خوارزمی (نویسنده مناقب)، کتابی از ابن طلحة الشافعی (نویسنده مطالب السؤول فی مناقب آل الرسول).

وی پس از این فهرست ضمن مدح کتاب صراط مستقیم - و کتابی در امامت به جامعیت صراط مستقیم ندیده‌ام - به منابع خود در نقل احادیث فضائل اهل بیت (علیهم السلام) اشاره کرده و عنوانی از آنها را نام می‌برد از جمله: صراط مستقیم از علی بن محمد بن یونس نباطی بیاضی؛ کتاب العمدة و عیون الأخبار أبو الحسین یحیی بن الحسن بن بطریق اسدی حلی؛ کشف الغمة فی معرفة الأئمة بهاء الدین علی بن عیسی اربلی؛ کتاب الطرائف ابن طاووس؛ کتاب الألفین، ونهج الحق و کشف الصدق، و کتاب منهاج الکرامه علامه حلی.

و) سید هاشم بحرانی در مدینه المعاجز با اشاره به آسیبی که به کتب گذشتگان رسیده و مثلاً از ۸۰ هزار عنوان کتابخانه سید مرتضی یا هفتصد بار شتر کتب صاحب بن عباد مقدار قابل توجهی به جای نمانده، به بی‌شماری روایات و کتب فضائل اهل بیت (علیهم السلام) اشاره کرده و ۱۰۴ عنوان کتاب امامتی را بر می‌شمارد.

فهرست وی با معرفی کتاب امامت ابراهیم بن محمد ثقفی آغاز و با کتاب عیون المعجزات سید مرتضی علم الهدی پایان می‌پذیرد.

ویژگی این فهرست توجه به کتابهای امامتی در سه - چهار سده نخستین هجری است. از بسیاری از آن ۱۰۴ عنوان جز نامشان اثری نمانده است.

۱۰ نکته ای در باب غدیر خم

[محمد رضا فخر روحانی]

زندگانی پر افتخار پیامبر مکرم اسلام ﷺ دارای افتخاراتی بس سترگ است که هر کدام کتابهایی مفصل برای تبیین می طلبند. علیرغم این ضرورت، البته کتابهایی مختصر هم در باب زندگانی آن بزرگوار به فراوانی به رشته تحریر در کشیده شده اند. آنچه مهم است این که در باب رویدادهای مهم تاریخی در زندگانی پیامبر اسلام ﷺ، لازم است صفحات مهم زندگانی آن گرانقدر عالم با آیات قرآنی که شأن نزولشان به لحظات عمر شریف آن حضرت گره خورده است ذکر گردد.

آقای جونائان براون اخیراً کتابی درباره زندگانی پیامبر اسلام تحت نام منور آن بزرگوار - محمد ﷺ - تألیف کرده که انتشارات دانشگاه آکسفورد به سال ۲۰۱۱ آن را طبع و نشر کرده است.^۱ واقعه غدیر خم تنها در سه سطر و نیم در صفحه ۶۰ کتاب فوق الذکر توصیف شده است. ماجرا به این صورت گفته شده است که پیامبر اسلام در بازگشت از حجة الوداع در کنار برکه ای به نام غدیر خم ملازمانشان را جمع کرده، دست حضرت علی [علیه السلام] را گرفته و اعلان کردند که «هر کس من مولای ایشان هستم، [حضرت] علی [علیه السلام] مولای او است». بلافاصله پس از این مطلب گفته شده است که پیامبر اسلام اندکی پس از بازگشت به مدینه دستور حمله نظامی علیه امپراطوری بیزانس [روم] را صادر کردند.

لازم به یادآوری است که آقای براون، نویسنده کتاب، نه اشاره ای به آیه تبلیغ و نه اشاره ای به آیه اکمال دین نکرده است. در عین حال، پشت جلد همان کتاب اشخاصی همچون جان اسپوزیتو و طارق رمضان کتاب وی را به عنوان «مطالعه ای استادانه» و «معرفی ای عالی» ستوده اند.

1. J.A.C.Brown, Muhammad, a very short introduction. U.K: Oxford, 2011, 140 P.